



GEZ	LP.7	KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO		3. Miejscowość
1. Nazwa		FORT XIII BŁOGOSŁAWIE		BŁOGOSŁAWIE
		2. Czas powstania	1912-15 R.	
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata				4. Adres
				<p>Błogosławie 05-180 Pomiechówek</p> <p>Oznaczenie w ewidencji gruntów i budynków: działka o nr ew. 55 obręb 0001 Błogosławie</p> <p>własność: Prywatna</p>
				<p>5. Przynależność administracyjna</p> <p>województwo: mazowieckie</p> <p>powiat: nowodworski</p> <p>gmina: Zakroczym</p>
				<p>6. Forma ochrony</p> <p>Wojewódzka Ewidencja Zabytków nr 1661</p>

8. Historia, opis i wartość

Fort XIII Błogosławie jest elementem zewnętrznego pierścienia Twierdzy Modlin. Powstał w latach 1912-15 według projektu typowego F1909 autorstwa generała, wybitnego inżyniera – fortyfikatora Konstantego Iwanowicza Wieliczki (1856-1927). Badacze zaliczają fort do dzieł powstałych bezpośrednio przed wybuchem wojny (prace trwały do chwili podejścia Niemców pod Twierdzę w 1915 r.), co skutkowało widocznymi obniżeniami jakości wykonawstwa.

Fort nie został ukończony (stan zaawansowania nasypów ziemnych ok. 85%, elementów kubaturowych ok. 35%), Fort piechoty o narysie trapezu, jednonawowy z podwaliną. W związku z odstąpieniem od budowy koszar szyjowych, główną budowlą kubaturową jest rozległy schron-podwalnia. Na jego obydwu barkach rozpoczęto wznoszenie pary tradytorów artyleryjskich, które jednak nie zostały zakończone. Fosi broniła podwójna kaponiera położona w przeciwskarpie u zbiegu lewego barku i czoła oraz kaponiera pojedyncza u zbiegu czoła i prawego barku. Kaponierey planowano połączyć ze sobą oraz z wnętrzem fortu poterną, która jednak nie została w całości wybudowana. Kaponierey są dwukondygnacyjne, z długimi chodnikami kontrminowymi w dolnej kondygnacji. Odcinek poterny, wyprowadzony z podwalin w kierunku fosi jest zalany. Do koszar szyjowych fortu miała przylegać kaponiera, której również nie zbudowano. W stronę szyi fortu z podwalin wyprowadzony jest również krótki fragment poterny.

Fort nie brał udziału w walkach. Podczas natarcia niemieckiego w 1915 roku, załoga opuściła fort, wycofując się do twierdzy.

Fort na planie trapezu z kleszczowo załamaną szyją, wykonany jako jednowalowy. W miejscu planowanych koszar szyjowych nasypy ziemne uformowane jako pochylnie prowadzące na plac broni z wałem piechoty. Wał piechoty wzniesiony na sklepionym schronie – podwalni o łącznej długości około 140 m, ciągnącym się równolegle do czoła fortu i załamującym się na skrajach przy tradytorach, W połowie długości podwalni wewnątrz rozbudowana struktura dwóch biegów schodowych prowadzących na niższy poziom poterny centralnej. Wał piechoty wykonany jako konstrukcja betonowa równocześnie z podwaliną, wyposażony w ławę strzelecką i chodnik straży. Dno fosi znajduje się około 15 m poniżej zwieńczenia wału. Przeciwwstok ziemny, umocniony w narożnikach czoła poprzez kaponierey.

Fundamenty wykonano w formie szerokich ław z łamanego kamienia typu krystalicznego połączonego zaprawą cementową. Mury, sklepienia i stropy wykonano z betonu odlewane w drewnianych przestawnych szalunkach z wykorzystaniem siatek stalowych. Ściany otynkowano na gładko cienką warstwą zaprawy cementowej i pobielono. Chodniki podziemnej kondygnacji kaponier wykonano w formie murów z ciosanego kamienia. Wnętrza podwalin sklepienie kolebkowo z otworami rozświetlającymi w formie szerokich świetlików wychodzący na wał piechoty w kierunku zapola. Pomieszczenia na dolnym poziomie sklepienie kolebkowo i krzyżowo, wnętrza otynkowane na gładko, brak detalu.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Narys fortu bardzo dobrze czytelny w terenie, jedynie od strony szyi lokalnie zniekształcony. Fosi silnie porośnięte wysokimi trawami gęstą buczyną i głogiem. Wnętrza poszczególnych obiektów zaśmiecone.

Mury podwalni silnie zawilgocone, w poternie zalega woda, na ścianach liczne spękania, graffiti i miejscowe uszkodzenia mechaniczne. Sklepienia w korytarzach podwalni z widocznymi spękaniem i ubytkami warstwy tynku, silne przecieki wód opadowych poprzez nieszczelne izolacje i dylatacje pod nasypem ziemnym. Nasypy ziemne lekko zdeformowane, porośnięte drzewami i krzewami.

Kaponierey silnie zdewastowane w wyniku kradzieży elementów stalowych. Kondygnacja podziemna – chodniki kontrminowe z podręcznymi magazynami amunicji – zachowane w bardzo dobrym stanie. Chodniki w kaponierze podwójnej zalane wodą.

Wał piechoty na podwalni – pełno profilowe betonowe przedpiersie strzeleckie zachowane. Brak obróbek blacharskich powoduje zawilgocenie warstw wierzchnich betonu i rozwarstwienia.

Postulaty dotyczące konserwacji:

- zablokowanie wjazdu na teren fortu celem uniknięcia rabunku elementów stalowych i zaśmiecania terenu fortu;
- prace porządkowe, wycinka drzew i krzewów powodująca rozsadzanie elementów betonowych.

10. Wykonanie karty (autor, data, podpis)

Małgorzata Frączkowska

Agnieszka Niezabitowska

15.12.2020 r.

11. Zatwierdzenie karty (podpis

wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

* Dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków